

	<p>Gespreksnotitie Rondetafelgesprek over artificiële intelligentie in het recht Tweede Kamer, Vaste commissie voor justitie en veiligheid Donderdag 29 maart 2018 10:00-12:30 uur</p> <p>Mr. Dr. A.D. (Dory) Reiling</p>	
---	---	---

AI voor de rechtspraak, heel in het kort

Wat kan kunstmatige intelligentie (AI) voor nut hebben voor de rechtspraak, en wat is daar voor nodig? Rechtspraak is reduceren van complexiteit, maar lang niet al het werk van de rechtspraak is complex maatwerk. De behandeling, en daarmee de behoefte aan informatietechnologie, is niet voor alle rechtszaken dezelfde. AI kan daarom voor verschillende soorten zaken ook op verschillende manieren van nut zijn. Sommige AI heeft zich daarvoor al in de praktijk bewezen. Maar gaan robots rechtspreken? Het gelijk van degenen die dat al meer dan twintig jaar roepen is nog steeds niet bewezen. De norm van artikel 6 EVRM schrijft voor de rechterlijke complexiteitsreductie een behoorlijke procedure voor. Voordat AI aan die behoorlijke procedure-norm kan voldoen is nog veel werk nodig. Juridische informatie moet nog veel meer, en vooral vooraf, gestructureerd en geduid worden zodat AI deze niet alleen kan lezen, maar ook begrijpen of zelfs beslissen. Uitleggen hoe tot het resultaat is gekomen is voorlopig nog niet praktisch haalbaar. AI kan nu al wel rechtzoekenden, de procespartijen en de rechter helpen met het ordenen van informatie, en naarmate de juridische informatie meer verrijkt wordt, ook met adviezen en suggesties.

Wat is eigenlijk het werk van de rechter?

Lang niet al het werk van de rechtspraak is complex maatwerk. De werkwijze, en daarmee de behoefte aan informatietechnologie, is niet voor alle zaken dezelfde.

De rechtspraak in Nederland behandelt elk jaar ongeveer 2 miljoen zaken. Bij de bestuursrechtspraak en de civiele rechtspraak (inclusief de kantonrechtspraak) is de wijze van behandeling vooral afhankelijk van de complexiteit van de informatie in een zaak en de mate van voorspelbaarheid van de uitkomst. Er zijn relatief veel routinezaken. Daarin is de uitkomst voorspelbaar. In die gevallen wordt de rechterlijke uitspraak een grotendeels automatisch gemaakt document op basis van aangeleverde gegevens. Het uitspraakdocument geeft een titel voor tenuitvoerlegging.

Ook in familie- en arbeidsaangelegenheden is er een aanzienlijk deel routinezaken. Daarin beoordeelt de rechter, in een soort notariële functie, een voorgesteld arrangement van de partijen op juridische geldigheid. Dat kan een geregelde echtscheiding zijn, maar ook een gezagsvoorziening of de beëindiging van een arbeidsovereenkomst. De uitspraak is ook hier een grotendeels automatisch gemaakt document dat bevestigt dat het voorgestelde arrangement in overeenstemming met de wet is.

In minder routinematige zaken komt geregeld een schikking tot stand. En alleen in die zaken waarin dat niet gebeurt, is het eindproduct van het rechterlijk proces een oordeel.

Voor de strafrechtspraak straf geldt dat de routinezaken door het OM zijn afgehandeld, en krijgt de rechter alleen die zaken waarin een oordeel vereist is. Ook daar kennen we eenvoudige zaken en meer tot uitermate complexe zaken.

Behoeft aan informatietechnologie, en dus ook AI, is voor verschillende behandelwijzen dus ook verschillend.

Wat kan kunstmatige intelligentie betekenen voor de rechtspraak?

Kunstmatige intelligentie kan daarom voor verschillende werkwijzen ook op verschillende manieren van nut zijn. Daarvan zijn sommige al in de praktijk bewezen. Maar gaan robots rechtspreken? Het gelijk van degenen die dat al meer dan twintig jaar roepen is nog steeds niet bewezen.

1. Informatie ordenen. Patroonherkenning in tekstdocumenten en dossiers kan van nut zijn in complexe zaken die veel informatie bevatten. De rechtspraak heeft dit jaar in een SSR-cursus een eerste voorzichtige poging gedaan om te onderzoeken of dit voor complexe strafdossiers van nut zou kunnen zijn. Een voorbeeld uit de Verenigde Staten is eDiscovery, geautomatiseerd stukkenonderzoek voor de start van een civiele procedure. eDiscovery maakt gebruik van lerende AI, die door training leert wat het beste algoritme is dat uit een grote hoeveelheid informatie de relevante

onderdelen kan halen. Partijen spreken af welke zoektermen en codering ze gebruiken. De rechter beoordeelt de afspraak. Dit is een door de rechtspraak erkende methode van stukkenonderzoek in de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk. De methode is sneller en nauwkeuriger dan handmatig dossieronderzoek.

2. Adviseren. AI die kan adviseren kan van nut zijn voor mensen die een oplossing voor hun probleem zoeken, maar ook voor juridische professionals. De AI zoekt hier niet alleen relevante informatie bij elkaar, maar geeft ook een antwoord op een vraag. De gebruiker beslist vervolgens zelf of hij of zij het advies opvolgt. De adviesfunctie kan mensen helpen meer zelf te doen en zo geschillen te voorkomen. Lukt dat niet, dan is ondersteuning bij het vinden van een oplossing mogelijk. Hulp bij het formuleren van een oplossing die rechterlijke toetsing behoeft kan ervoor zorgen dat de beoordeling door de rechter meer een routinekwestie kan worden. Een bewezen praktijkvoorbeeld van deze functie is de Solution Explorer bij het Civil Resolution Tribunal in British Columbia in Canada, die eenvoudige AI gebruikt.

3. Voorspellen. Er is veel belangstelling voor AI die zegt rechterlijke uitspraken te kunnen voorspellen. Procedures bij de rechter hebben als risico dat de uitkomst onvoorspelbaar kan zijn. Naarmate de zaak complexer is, neemt dat risico toe. Er is daarom veel belangstelling voor AI die zegt dat risico te kunnen beperken. In de Verenigde Staten worden tools commercieel aangeboden. Dat heeft tot gevolg dat de werking, immers bedrijfsgeheim, niet inzichtelijk is. Toch is er bij sommige tools wel enig inzicht in de werking.

Zo heeft een groep Amerikaanse wetenschappers een toepassing ontwikkeld die de uitkomst van een zaak bij het Supreme Court van de Verenigde Staten zegt te kunnen voorspellen. Deze toepassing gebruikt daarbij, naast informatie over de zaak, ook informatie over de politieke voorkeuren en het stemgedrag van de individuele rechters. Deze toepassing claimt een nauwkeurigheid van tegen de 70%.

De meest uitvoerig beschreven toepassing is een die beslissingen van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens zegt te kunnen voorspellen. Deze tool voorspelt of in een bepaalde situatie het Hof al of niet zal oordelen dat een bepaalde bepaling in het Verdrag is geschonden. De tool werkt met informatie uit eerder gedane uitspraken.¹ Het materiaal waar de AI mee werkt is dus al het resultaat van heel veel complexiteitsreductie. Deze tool claimt 79% nauwkeurigheid. De onderzoekers zelf vinden de tool een nuttige hulp voor rechters vanwege de patroonherkenning in een tekstdocument.² Een ander praktijkvoorbeeld uit de VS is recidive voorspellen in strafzaken. Deze tool is in de praktijk bij Amerikaanse strafrechters in gebruik. Inmiddels is bewezen dat de tool, door het gebruik van data uit het verleden, stelselmatig bij zwarte verdachten de recidivekans groter acht dan bij blanken.³ Een laatste voorbeeld: rechtersprofielen. Deze worden in de Verenigde Staten door ten minste één legal techbedrijf tegen betaling aangeboden. De werking is niet openbaar. Mij is geen informatie over de nauwkeurigheid bekend.

Wat is nodig om AI nuttig te maken in de rechtspraak?

Het EVRM artikel 6 houdt de rechtspraak aan de norm van een behoorlijke procedure. Het vereist onder meer een transparante procedure, equality of arms voor de procespartijen, en ook een onderbouwd rechterlijk oordeel. Rechterlijke complexiteitsreductie moet dus onderbouwd, transparant zijn en gelijke kansen bieden aan de procespartijen. AI bewerkt juridische informatie. Om AI in

¹ Henry Prakken, Komt de robotrechter eraan? Nederlands Juristenblad 2018-04 no. 207.

² Nikolaos Aletras, Dimitrios Tsarapatsanis, Predicting judicial decisions of the European Court of Human Rights: a Natural Language Processing perspective. PeerJ Computerscience, 24 oktober 2016.

³ Julia Angwin, Machine Bias, ProPublica, 23 mei 2016

overeenstemming met artikel 6 te laten werken moet de juridische informatie eerst machine-verwerkbaar worden gemaakt. Daarbij speelt onder meer het volgende.

AI lang bekend is, dat slechte data de kwaliteit van het AI-resultaat verminderen.⁴ Maar correcte data zijn niet voldoende. Tekstherkenning met natural language processing kan patronen herkennen. Correlaties en statistische verbanden zijn als onderbouwing van een rechterlijk oordeel nog steeds onvoldoende. Wil de AI juridische informatie kunnen verwerken en ook nog begrijpen, dan zijn structuur en juridische duiding nodig.⁵ Die moet nu bij tekstdocumenten achteraf toegevoegd worden. Maar AI wordt veel bruikbaar wanneer juridische informatie zoals rechterlijke uitspraken al voor publicatie machine-verwerkbaar wordt gemaakt met tekstuele leesbaarheid, documentstructuren, identificatiecodes en metadata. Wordt dan ook nog juridische betekenis toegevoegd in de vorm van gestructureerde terminologie en geduide relaties, dan neemt het potentieel van AI nog meer toe. Maar zo ver is het dus nog niet.

Algemeen wordt gevonden dat AI bij toepassing in de rechtspraak moet kunnen uitleggen hoe hij tot het resultaat gekomen is. Dat kan een uitleg zijn over het verwerkingsproces, maar ook een inhoudelijke uitleg. Onderzoek wijst uit dat AI in het algemeen technisch in staat moet zijn tot het soort uitleg dat we nu van mensen vragen, maar dat in de praktijk mensen sommige aspecten makkelijker kunnen uitleggen dan de AI.⁶

Mr. Dr. A.D. (Dory) Reiling (1950) werd rechter in 1986. Zij heeft in alle onderdelen van de rechtspraak als rechter gefungeerd. Zij is sinds 1993 kantonrechter/senior rechter in de rechtbank van Amsterdam. Ze is de product owner van de digitalisering van civiele procedures in de Nederlandse rechtspraak. Eerder was ze senior judicial reform specialist bij de Wereldbank en programmamanager IT bij de Nederlandse rechtspraak. Ze doceert regelmatig aan universitaire en andere postgraduate opleidingen, en adviseert rechtspraakorganisaties in vele landen. Ze is medeauteur van het [World Bank Handbook on Justice Sector Assessments](#). Ze adviseerde de Consultative Council of European Judges (Raad van Europa) als expert bij [Opinion 14](#), over informatietechnologie en de rechtspraak. Haar boek *Technology for Justice, how information technology can support judicial reform*, is beschikbaar [op papier](#), als [e-book](#) en [online](#). Haar publicaties staan op www.doryreiling.com, zij tweet op www.twitter.com/doryontour, en haar blog *Technology for Justice* verschijnt op www.doryreiling.blogspot.nl. Ze is redacteur van *Computerrecht* en blogt maandelijks op [mr-online](#). Enkele van haar presentaties, waaronder een over AI voor het Ministerie van Veiligheid en Justitie, zijn te vinden op [slideshare](#).

⁴ Kristian Lum en William Isaac, *To Predict and Serve?* Significance magazine.com, oktober 2016

⁵ Marc Van Opijnen, *Legal(Iy) linked data*, *Computerrecht* 2018/2 no. 55.

⁶ Finale Doshi-Velez en Mason Kortz, *Accountability of AI under the law*, arCHIV November 2017